

ÇOCUK KİTAPLARI YAKLAŞIMLARI

Dünyamızda 1970'li yıllardan bu yana çocuk ve gençlik edebiyatı önemli ölçüde gelişmeye ve kaynak olmaya başladı. Sadece edebiyat ürünü olarak değil kültürel ve sosyal bir ürün ve eğitim aracı olarak görülmeye başlandı. Bu eserlerin yazarları, resimcileri ve hazırlayıcılarına çeşitli ödüller verildi. Böylece bu eserler ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve kültürel yönden önemli bir eğitim aracı oldular. Çoğu üniversitenin ders programlarında çocuk kitapları dersleri bulunmaktadır. Örneğin Sherbrooke Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde olduğu gibi. Bu dersler çocuk kitapları alanında kendini geliştirmek ve eğitim materyali üretmek isteyen öğretmen adaylarına bir yardım niteliğindedir. Öğretmenlik sertifikası derslerinde ise örneğin Fransız (CEF) öğretmenlik sertifikası programında olduğu gibi on kredilik modülde çocuk ve gençlik edebiyatı ile ilgili proje geliştirilmesi gibi. Ayrıca lisans programlarında bu alandaki "yeni " ürünleri tanıtmak veya araştırmak gibi. Bu uygulamalar Almanya, Fransa, Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Türkiye gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

Üniversite düzeyinde çocuk kitapları dersinin amacı öğretmen adaylarına bu alanın iyi öğretilmesini sağlamak, tarihsel, sosyolojik ve psikolojik yaklaşıma göre hazırlanan kitapları tanıtmak, eğitimdeki uygulamaları göstermek, kitapların pedagojik ve şiirsel karakterini ortaya çıkarmak, özellikle okul öncesi ve ilköğretim öğrencileri üzerindeki etkilerini incelemektir (Pouliot,2010).

1.Tarihsel Yaklaşım

Tarihsel yaklaşımla hazırlanan çocuk kitaplarında, zaman ve mekan olarak, dünün ve bugünün olağanüstü işleri, kişileri, olayları, yerleri, tarihte ün yapmış kişilerin yaşamları, toplumların benzerlik ve farklılıkları, toplumun değerleri, kahramanlık duyguları ele alınmaktadır. Bu süreçte bireylerin kronolojik düşünme, tarihsel kavrayış, kanıtı analiz etme, tarihsel yorumlama gibi düşünme becerilerin geliştirme hedeflenmektedir. Örneğin Charles Perrault'un Oye Anne (1697), masalları, Jean de La Fontaine'in fablleri, Jules Verne, Daniel Defoe, Comtesse de Segur vb. yazılan romanlar. Bu eserlerde toplumun kültürel mirası, kahramanlıklar ele alınmakta, bazı edebi antolojiler ve önemli olaylara yer verilmektedir.

Tarihsel yaklaşım genel olarak geçmişin günümüze etkisini vurgulamak, tarihsel olayların çağdaş eserler üzerindeki etkilerini göstermek, bazı harika masallar , periyodikler günümüze uyarlamalar, güncel, fabllar Jean de La Fontaine'in gibi geçmişten ders vermek amacını taşımaktadır (Pouliot,2010).

2.Sosyolojik Yaklaşım

Bu yaklaşımla hazırlanan çocuk kitaplarının amacı öğrencilere sosyolojik olay ve durumları aktarmaya yöneliktir. Bu amaçla birey, aile, toplum, günlük yaşam, sosyal çevre,

okul yaşamı, oyunlar, toplumsal düzen ve yaşam, bireyler arası dayanışma, gelenek, görenek, ahlak ve değerler, aile yapısı ve aile içi ilişkiler, köy ve kent yaşamı vb. konular ele alınmaktadır. Ayrıca toplumsal değişim ve ilerleme, ekonomik, coğrafi, yasal ve dini yönler, bireylerin toplumsal davranışları ve bunların anlamı, birey ve gruplar arasındaki karşılıklı ilişkiler ve etkileşimler, bilimsel ve teknolojik gelişmeler gibi konulara da yer verilmektedir. Bu yaklaşımla hazırlanan kitaplar geniş bir yelpaze içermektedir.

3.Psikolojik Yaklaşım

Psikoloji alanında 19. yüzyılın sonuna doğru çocuklarla ilgilenme ve inceleme çalışmaları başlamıştır. Böylece çocuklar 20.yy toplumunun temel olgularından biri olmuştur. Çocuk psikolojisi konusunda yapılan araştırmalar edebi dünyada da yankı bulmuş, çocuklar hem kitaplarda hem de bazı politikaların geliştirilmesine konu olmuştur. Bilindiği gibi psikoloji, insan ve hayvan davranışları ile bunların temelinde yatan nedenleri araştıran bir bilim dalıdır. Bu nedenle çalışmaların temelinde çevre, insan ve gözlenebilir davranışlar üçgeni üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşımla hazırlanan çocuk kitaplarında bireyin kendini incelemesi, bir olay ya da etki karşısında hissettiklerini, içsel duygularını, aklına gelenleri dile getirmesi, insanın çevre koşullarına uyum sağlaması için çevredeki olayları anlaması, bunları kontrol altına alması, zihnin çalışması, algılama, düşünme ve öğrenme gibi konular ele alınmaktadır. Bu yaklaşımla yayınlanan eserler olarak Fransada, Éditions du Père Castor, La Farandole, Quebec Rekreatyon Okulu, çeşitli albümler ve yayınlanan romanlar karşımıza çıkmaktadır (Pouliot,2010).

4.Eğitsel Yaklaşım

Bu yaklaşım öğrencilerin çeşitli bilgi ve becerileri öğrenmesi, kendini geliştirmesi, topluma uyum sağlamasını amaçlamaktadır. Bu amaçla çocuk kitaplarında ele alınan içeriğin seçimi, basitten karmaşığa doğru verilmesi, öğrencinin düzeyine uygun olması, yazarın dilinin açık ve anlaşılır olması, seçilen konuların öğrencilerin ilgisine yönelik olması gibi özellikler üzerinde durulmaktadır. Bu anlayışla hazırlanan çocuk kitapları eğitim yaklaşımlara göre değişmektedir. Bilindiği gibi dünyamızda geçmişten bu yana uygulanan eğitim anlayışı geleneksel, davranışçı, bilişsel, yapılandırıcı eğitim yaklaşımları olarak sıralanmaktadır. Bu yaklaşımlar arasında önemli farklılıklar bulunmakta, her yaklaşım farklı uygulamaktadır. Bu durum çocuk kitaplarında da görülmektedir. Bunlar aşağıda verilmektedir.

Geleneksel Yaklaşım: Eğitim alanında kullanılan en eski yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre eğitim, öğrencilere çeşitli bilgileri açık ve net bir şekilde aktarmadır. Geleneksel yaklaşımın temel amacı “bilgi aktarma”dır. Bu nedenle bilgiye ve bilgi aktarma süreçlerine ağırlık verilmektedir. Öğrencinin öğrenme çabalarını kolaylaştırmak için bilginin aşamalı olarak düzenlenmesine dikkat edilmektedir. Bu anlayışla çocuk kitapları öğrencilere çeşitli konularda bilgi aktarmaya yönelik hazırlanmaktadır.

Davranışçı Yaklaşım: Bu yaklaşıma göre eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik değişme meydana getirme sürecidir. Bu tanıma göre bireylerde davranış değişiklikleri meydana getirme, bunları kasıtlı ve istendik yani amaçlanan doğrultuda yapma, değişiklikleri bireyin kendi yaşantısıyla gerçekleştirme işlemine eğitim

denilmektedir. Davranışçı yaklaşımın temel amacı “davranış değiştirme” dir. Bu nedenle eğitim sürecinde davranışlar, tutumlar, uyarıcılar, tepkiler, pekiştirme, tekrarlama, alışkanlık oluşturma gibi konular üzerinde durulmaktadır. Öğrencilerin davranışlarında gözle görülebilir değişiklikler meydana getirmek için çocuk kitaplarında da bu anlayışa yer verilmektedir. Kitaplarda öğrencinin tepki vermesi için çeşitli uyarıcılar verilir. Yapması gerekenler sıralanır. İyi ve kötü diye etiketleme yapılır. Doğru ve yanlış davranışlar verilir, doğru davranışlar pekiştirilir, bu “iyi bir davranış” diyerek vurgu yapılır. Öğrenme yerine şartlandırma söz konusudur. Öğrencinin taklit etmesi için İyi örnekler verilir. Bunları model alması istenir. Modeli aynen uygularsa iyi sonuç alacağı vurgulanır. Bu yaklaşımda hayvanların öğrenme biçimi insana aktarıldığından kitaplarda hayvan hikayelerine ağırlık verilir. Olaylar hayvanların ağzından verilir. Hayvan öğretici konuma geçer ve öğrencilere ders verir.

Bilişsel Yaklaşım: Bilişsel yaklaşıma göre eğitim, bireyin çeşitli yaşantılar yoluyla bilişsel şemalarını geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda eğitim, bilginin zihinde işlenmesi anlamında ele alınmakta, öğrenci bilgiyi alan ve işleyen bir bilgisayara benzetilmektedir. Öğrenme sürecinde belleğin işlevleri ve bilgi işleme süreçleri üzerinde durulmaktadır. Zihnimizde çok sayıda şema vardır. Zihinsel şemalar bilgileri düzenleme, yerleştirme ve kullanma biçimlerini içermektedir. Bir başka ifadeyle şema zihinsel işlem ve süreçlerin düzenlendiği yerlerdir. Bu yaklaşımın temel amacı “şema geliştirme” dir. Öğrencinin zihnindeki şemaların zengin ve gelişmiş olması, aldığı bilgileri daha kolay özümlemesini sağlamaktadır. Bu anlayışla hazırlanan çocuk kitaplarında zihne ve zihinsel işlemlere vurgu yapılmaktadır.

Yapılandırıcı Yaklaşım: Bu yaklaşımda eğitim, öğrencinin bizzat kendisinin anlam oluşturduğu bir süreçtir. Öğrenme sürecinde ön bilgilerle yeni bilgiler birleştirilir, anlamlandırılır ve zihinde yapılandırılır. Bilgilerin zihinde işlenmesi ve yapılandırılması sonucunda öğrenme gerçekleşir. Öğrencilerin etkinliklerle keşfederek öğrenmeleri, dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmeleri öngörülür. Bu nedenle yapılandırıcı yaklaşımın temel amacı “öğrenmeyi öğrenme ve kendini geliştirme”dir. Uygulamada öğrencilere inceleme ve gözlem yaptırma, sorular sorma, meraklarını uyandırma, etkinlikleri uygularken eşlik etme, rehberlik yapma vb. üzerinde durulmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşım eğitimi aktif bir çalışma olarak almakta, gerçek öğrenme durumlarına ağırlık vermekte, girişimci bir eğitimi ve proje yaklaşımını benimsemektedir. Bunun için öğrencileri bir konuyu farklı yönlerden açıklamaya ve işbirlikli öğrenmeye yönlendirmektedir. Çocuk kitaplarında da benzer uygulamalar yer almaktadır.

Günümüz Yönelimleri

19.yy bu yana gelen çocuk kitapları anlayışı, didaktik, ahlaki ve edebiyat yavaş yavaş değişmeye başladı. Günümüzde çocuğun bilişsel ihtiyaçları, psikolojik, sosyal-duygusal ihtiyaçları öne çıktı. Çocuğun dil, zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimi dikkate alınmaya başlandı. Çocuk kitaplarının bu becerileri geliştirmesi üzerinde durulmaya başlandı. Çocuğun iyi bir okuyucu olması ve kendini geliştirmesine, yaşam boyu öğrenmesine odaklanıldı.

Kaynaklar

Pouliot, S. (2010). La littérature d'enfance et de jeunesse à l'université. *Québec Français*, n° 77, 1990, p. 59-60. <http://id.erudit.org/iderudit/44667ac> adresinden erişilmiştir.